

PROMOCJA MEDYCYNY TRANSPLANTACYJNEJ W SPOŁECZEŃSTWIE

Magdalena Kramaska / Natalia Krawul
Wydział Transplantologii i Krwiolecznictwa
Departament Lecznictwa w Ministerstwie Zdrowia

SZKOLENIE Z ZAKRESU STANDARDÓW SZPITALNEGO
SYSTEMU JAKOŚCI W ZAKRESIE DAWSTWA NARZĄDÓW
I TKANEK ORAZ ICH WDROŻENIA

Badanie świadomości społecznej

- w ramach realizowanej w latach 2018-2020 kampanii „Solidarnie dla transplantacji”
- próba: N=1000, osoby powyżej 18 roku życia
- przeprowadzono w listopadzie 2020 r.
- cel badania:
 - efekty kampanii zachęcającej Polaków do mówienia o swojej pozytywnej postawie wobec donacji narządów po śmierci
 - obszary wymagające dalszych działań

Główne wyniki badania:

- co piąty Polak (22%) spotkał się z kampanią „Solidarnie dla transplantacji”, głównie w telewizji (67%) i Internecie (26%)
- wśród osób, które spotkały się z kampanią wzrósł pozytywny stosunek do dawstwa narządów (79%) oraz do ofiarowania własnych narządów (69%). Kampania zachęciła również niemal 2/3 osób (64%) do rozmów z bliskimi na temat dawstwa narządów
- ponad połowa badanych (56%) zgadza się na pobranie narządów po śmierci, widoczny lekki trend wzrostowy
- co piąty badany jest w tym aspekcie niezdecydowany
- duże przyzwolenie społeczne na pobieranie narządów, gdy zmarły nie miał nic naprzeciw; sprzeciwiłoby się zaledwie 13% osób
- głównym motywatorem do wyrażenia zgody jest chęć uratowania życia innych osób (56%)
- główną przyczyną sprzeciwu jest szok związany ze śmiercią (35%) oraz brak znajomości woli osoby zmarłej (34%)
- dodatkowo: brak podstawowej wiedzy w środowisku medycznym

Główne kierunki interwencji w obszarze działań edukacyjnych i promocyjnych

- wnioski z badania świadomości społecznej determinują kierunek i charakter działań podejmowanych przez Ministra Zdrowia w obszarze propagowania idei dawstwa jako wielkiej wartości dającej życie innym, w tym przełamywania barier społecznych blokujących świadome dawstwo narządów oraz transplantacji, jako skutecznej metody pozwalającej na powrót do normalnego życia
- założony cel: **Zwiększenie dostępności do leczenia przeszczepieniem w Polsce i przybliżenie się do europejskich wskaźników w zakresie liczby dokonywanych transplantacji dzięki:**
 - zbudowaniu społecznej świadomości na temat leczenia przeszczepami
 - zwiększeniu społecznego poparcia dla transplantacji jako metody leczenia

Główne działania

- przygotowanie i realizacja kampanii informacyjno-edukacyjnej rozpowszechniającej wiedzę na temat transplantacji
- zwiększenie poziomu świadomości społeczeństwa na temat pobierania narządów i tkanek, przez zmniejszenie liczby osób, które nie rozmawiały ze swoimi bliskimi na temat ewentualnego przekazania narządów po śmierci w celu przeszczepienia
- edukacja w szkołach i na uniwersytetach
- edukacja na temat leczenia przeszczepieniem i żywego dawstwa dla pracowników stacji dializ oraz dla pacjentów i ich rodzin
- opracowanie powszechnie dostępnych materiałów edukacyjno-informacyjnych
- promocja idei dawstwa komórek, tkanek i narządów o zasięgu krajowym oraz w województwach o najniższym wskaźniku pobierania w 2021 r.
- zaangażowanie osób medialnie rozpoznawalnych

ZGODA NA ŻYCIE

- prowadzona w latach 2015 – 2016 w ramach Narodowego Programu Rozwoju Medycyny Transplantacyjnej
- kampania telewizyjna, radiowa, w mediach społecznościowych i w internecie
- lokowanie produktu w serialach („O mnie się nie martw”, „Pierwsza miłość”, „Przyjaciółki”)
- utworzenie dedykowanej strony internetowej

Solidarnie dla transplantacji

- prowadzona w latach 2018 – 2020 w ramach Narodowego Programu Rozwoju Medycyny Transplantacyjnej
- kontynuacja działań pod hasłem „Zgoda na życie”
- spotkania edukacyjne w szkołach oraz na uniwersytetach
- spotkania edukacyjne na temat leczenia przeszczepieniem i żywego dawstwa dla pracowników stacji oraz dla pacjentów i ich rodzin
- ekspozycja wystaw
- rozbudowa strony: <https://zgodanazycie.pl/>

Transplantacja nerki

Kompendium dla chorych i ich rodzin oraz personelu medycznego

Solidarnie dla transplantacji

Kompendium
Redakcja:
dr n.med. Aleksandra Woderska,
prof. dr hab. n.med. Zbigniew Włodarczyk

W Polsce

- przeszczepione narządy uratowały życie ponad 31 tysiącom osób
- codziennie 12 osób dołącza do Krajowej Listy Oczekujących
- codziennie 9 chorych otrzymuje przeszczep

Przeszczepianie narządów jest najskuteczniejszą i często jedyną metodą leczenia schyłkowej niewydolności nerek. Na obecnym etapie rozwoju medycyny nie ma innej możliwości pozyskania narządu do przeszczepienia, niż pobranie go od innego człowieka – żywego lub zmarłego.

Przeszczepianie narządów jest możliwe tylko przy solidarnym udziale społeczeństwa.

Ponad połowa Polaków deklaruje zgodę na przekazanie narządów do transplantacji po swojej śmierci, ale jednocześnie:

- 80% osób nie rozmawiało z członkami rodziny o swojej woli w tej kwestii;
- 83% nie zna obowiązujących regulacji prawnych dotyczących pobierania narządów w Polsce;
- 89% uważa, że poziom edukacji w zakresie medycyny transplantacyjnej jest niewystarczający.

Już teraz wiesz, że...:

Narządy pobierane są:

- od dawców zmarłych (ze stwierdzoną śmiercią mózgu lub po nieodwracalnym zatrzymaniu krążenia);
- od dawców żywych (przeszczepienia bezpośrednie, krzyżowe i łańcuchowe).

Zgodnie z polskim prawem pobrania komórek, tkanek lub narządów od osoby zmarłej w celu ich przeszczepienia można dokonać, jeżeli osoba ta nie wyraziła za życia sprzeciwu.

Sprzeciw wyraża się w formie:

1. wpisu w Centralnym Rejestrze Sprzeciwów na pobranie komórek, tkanek i narządów ze zwłok (www.poltransplant.org.pl/crs1.html) lub
2. oświadczenia pisemnego zaopatrzonego we własnoręczny podpis lub
3. oświadczenia ustnego złożonego w obecności co najmniej dwóch świadków, pisemnie przez nich potwierdzonego.

Z kolei podpisanie świadectwa woli na zostanie dawcą po śmierci to dowód świadomej intencji ratowania życia innego człowieka.

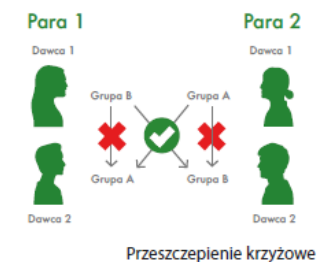
Bardzo ważne jest poinformowanie bliskich o swojej decyzji.

Druki świadectwa woli oraz formularze zgłoszenia sprzeciwu są dostępne m.in. w Centrum Organizacyjno-Koordynacyjnym ds. Transplantacji Poltransplant w Warszawie, w ośrodkach transplantacyjnych na terenie całego kraju oraz online, np. na stronach: www.poltransplant.org.pl/ow.html lub www.deklaracja.zgodanazydzie.pl.

Pobranie narządu od dawcy żywego jest możliwe po wyrażeniu świadomej zgody.

Przeszczepienie nerki jest możliwe, gdy dawca i biorca mają identyczne lub zgodne grupy krwi (czynnik Rh nie jest brany pod uwagę) oraz ujemny wynik próby krzyżowej (badanie immunologicznej zgodności między dawcą a biorcą).

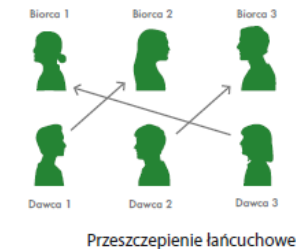
Pobranie nerki do przeszczepienia jest dla żywego dawcy bezpieczne. W celu zminimalizowania ryzyka związanego z pobraniem wymagane są: właściwa kwalifikacja kandydata na dawcę oraz stałe monitorowanie jego stanu zdrowia po operacji.

Pobranie i przeszczepienie nerki od dawcy żywego

umożliwia skrócenie czasu oczekiwania na przeszczep. Daje szansę na dłuższe życie biorcy i przeszczepionego narządu w porównaniu z transplantacją nerki od dawcy zmarłego.

Kandydat na dawcę żywego może oddać nerkę:

- krewnemu w linii prostej;
- rodzeństwu;
- osobie przysposobionej;
- małżonkowi;
- innej osobie, jeżeli uzasadniają to szczególne względy osobiste.

Ulotka: (przykładowe strony z ulotki)

Solidarnie dla transplantacji

1998 **1999** **2001** **2004** **2005** **2006** **2013** **2016** **2017**

1998
Przewodzenie przeszczepienia żyłki nerkowej
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia żyłki nerkowej w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

1999
Przewodzenie przeszczepienia wątroby
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia wątroby w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

2001
Przewodzenie przeszczepienia serca
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia serca w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

2004
Przewodzenie przeszczepienia wątroby
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia wątroby w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

2005
Przewodzenie przeszczepienia nerek
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia nerek w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

2006
Przewodzenie przeszczepienia wątroby
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia wątroby w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

2013
Przewodzenie przeszczepienia wątroby
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia wątroby w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

2016
Przewodzenie przeszczepienia wątroby
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia wątroby w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

2017
Przewodzenie przeszczepienia wątroby
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia wątroby w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

olskiej medycyny transplantacyjnej

Historia polskiej medycyny transplantacyjnej

Historia medycyny transplantacyjnej w Polsce ma ponad pół wieku. 26 stycznia 2017 r. miały miejsce 50 lat od pierwszego udanego przeszczepienia nerek – wtedy po raz pierwszy przeszczepiono Janowi Mioduskiemu (bratryg) (Dzień Odsieki przeszczepionki nerek) – przeszczepionki nerek. Od tego czasu polska medycyna transplantacyjna stała się niezwykle:

- rozwinęła się (przebiegi choroby) w kierunku przeszczepienia i wyodrębniła nerkę, wątroby, serca, płuc, kości, skóry, narządów;
- ukształtowała programy pobierania i przeszczepiania nerek od żywych dawców (narka, narządów wątroby);
- w całej Polsce powstały nowe ośrodki transplantacyjne (dot. ich istnieje 20);
- roczna przeszczepia się 1 500 różnych narządów;
- do końca 2017 r. przeszczepiono łącznie 22 tys. narządów.

1965 **1966** **1969** **1985** **1987** **1988** **1990** **1994**

1965
Przewodzenie przeszczepienia nerek
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia nerek w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

1966
Przewodzenie przeszczepienia wątroby
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia wątroby w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

1969
Przewodzenie przeszczepienia nerek
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia nerek w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

1985
Przewodzenie przeszczepienia serca
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia serca w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

1987
Przewodzenie przeszczepienia wątroby
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia wątroby w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

1988
Przewodzenie przeszczepienia wątroby
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia wątroby w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

1990
Przewodzenie przeszczepienia wątroby
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia wątroby w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

1994
Przewodzenie przeszczepienia wątroby
 Dzień: Przewodzenie przeszczepienia wątroby w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie. Operacja została przeprowadzona przez dr. hab. med. Andrzej Kozłowski i dr. med. Andrzej Kozłowski. Operacja została przeprowadzona w Instytucie Onkologii i Radiologii w Warszawie.

Historia polskiej medycyny transplantacyjnej

W ramach kampanii „Solidarnie dla transplantacji” powstały także materiały edukacyjne na temat leczenia przeszczepami opracowane przez ekspertów, adresowane do nauczycieli i uczniów ostatnich klas szkół podstawowych oraz młodzieży ze szkół ponadpodstawowych

7 kroków życia

1 krok

choroba biorcy

Stwierdzenie przez lekarza, że przeszczepienie narządu będzie najlepszą (często jedyną) metodą dalszego leczenia pacjenta.

2 krok

ośrodek kwalifikacyjny

Biorca zgłasza się do ośrodka i rozpoczyna procedurę kwalifikacji (liczne badania medyczne), zakończoną wpisaniem biorcy na Krajową Listę Oczekujących (KLO) prowadzoną przez Poltransplant.

3 krok

szpital

U potencjalnego dawcy ze stwierdzoną śmiercią mózgu przeprowadza się autoryzację pobrania (wykluczenie, że zmarły sprzeciwił się za życia dawstwu narządów) i zgłasza się potencjalnego dawcę do Poltransplantu. Jest to wymagany prawem obowiązek szpitala. Rozpoczyna się szczegółowe badania i ocenę poszczególnych narządów i tkanek zmarłego.

4 krok

dopasowanie odpowiedniego biorcy z KLO

Biorcę wybiera się na podstawie kryteriów medycznych (pilność wskazania do leczenia, zgodność tkankowa, dobór wieku dawcy i biorcy, przewidywane wyniki przeszczepienia, czas oczekiwania na narząd).

7 kroków życia

5 krok

pobranie narządów od zmarłego dawcy

Z ośrodków transplantacyjnych do szpitala, gdzie przebywa zakwalifikowany zmarły dawca, przyjeżdżają zespoły chirurgów transplantologów i pielęgniarek. Najczęściej od zmarłego pobiera się i wykorzystuje do przeszczepienia wiele narządów i tkanek. Operacja pobrania odbywa się w bloku operacyjnym z zachowaniem wszystkich chirurgicznych rygorów. Po operacji pobrania narządy są umieszczane w specjalnym płynie konserwującym, zamknięte osobno w szczelnych, jałowych pojemnikach i przechowywane w przeznaczonych do tego celu lodówkach w temperaturze 2-6 stopni. Ciało zmarłego dawcy jest traktowane z należyтым szacunkiem i przekazane rodzinie do pochówku (operacja pobrania narządów i tkanek nie opóźnia pochówku).

5h

serce, przeszczepienie i przywrócenie przepływu krwi powinno odbyć się w ciągu 5 godzin

12h

wątroba i trzustka, przeszczepienie i przywrócenie przepływu krwi powinno odbyć się w ciągu 12 godzin

24-48h

najbardziej wytrzymała na przechowywanie jest nerka, która może być przeszczepiona w ciągu 24-48 godzin (w zależności od metody przechowywania)

6 krok

telefon do biorcy

„Mamy dla Ciebie narząd” - biorca musi osobiście wyrazić zgodę na przeszczepienie. Biorca przyjeżdża do ośrodka, w którym odbędzie się operacja przeszczepienia narządu.

7 krok

nowe życie

Czas na rekonwalescencję, rehabilitacja i... normalne życie!

Biorca przyjmuje leki hamujące możliwość odrzucenia przeszczepionego narządu (leki immunosupresyjne).

Narodowy Program Transplantacyjny

- Program wieloletni na lata 2023-2032, który został przyjęty przez Radę Ministrów w drodze uchwały w dniu 9 maja 2023 r.
- Celem głównym jest **zwiększenie liczby pobieranych i przeszczepianych komórek, tkanek i narządów**, co pozwoli przybliżyć się do wskaźników europejskich w zakresie liczby pobieranych i przeszczepianych narządów, tkanek i komórek.
- Kierunki interwencji:
 - inwestycje w zdrowie pacjenta;
 - inwestycje w personel;
 - inwestycje w infrastrukturę podmiotów związanych z transplantacją;
 - inwestycje w działalność promocyjno-edukacyjną.

Narodowy Program Transplantacyjny

Cele szczegółowe:

- wsparcie **procesów leczenia** przeszczepianiem komórek, tkanek lub narządów;
- **rozwój sieci koordynatorów** transplantacyjnych oraz zwiększenie liczby personelu medycznego zaangażowanego w pobieranie i przeszczepianie komórek, tkanek i narządów;
- **podnoszenie wiedzy, umiejętności i kompetencji koordynatorów** transplantacyjnych oraz personelu medycznego zaangażowanego w pobieranie i przeszczepianie komórek, tkanek i narządów;
- **poprawa i unowocześnienie podmiotów** przeszczepiających komórki, tkanki lub narządy, banków tkanek i komórek, medycznych laboratoriów diagnostycznych testujących komórki, tkanki lub narządy, szpitali aktywnych lub z potencjałem identyfikacji potencjalnych dawców zmarłych oraz innych podmiotów, których działalność wpływa na liczbę dawców lub przeszczepień;
- rozwój, doskonalenie i **modernizacja ustawowych rejestrów transplantacyjnych**, w tym w zakresie umożliwiającym monitorowanie jakości świadczeń w transplantologii;
- **zwiększenie społecznej świadomości na temat leczenia z wykorzystaniem przeszczepienia narządów, tkanek lub komórek, wraz z jednoczesnym uwzględnieniem akcji edukacyjnych w zakresie obowiązujących rozwiązań prawnych dotyczących dawstwa;**
- zwiększenie liczby przeszczepień **od dawców żyjących.**

Dziękuję za uwagę

